

LATVIJAS
NOTĀRS

Latvijas notariāts

Sektorālais risku
novērtējums

Rīga, 2019

Sektors – zvērināta notāra darbības Riska novērtējums

Satura rādītājs

I Sektorālais riska novērtējuma mērķis, periods, pieeja un apjoms.....	3
1. SRN mērķis un juridiskais pamatojums	3
2. SRN laika periods, atbildīgie un pieeja	3
3. SRN apjoms un ierobežojums	7
II Kopsavilkums un galvenie secinājumi	8
III Vispārējais sektora raksturojums	10
4. Vispārīga informācija	10
5. Profesijas lielums	11
6. Notariālie pakalpojumi.....	11
7. Klientu bāzes profils	12
8. Notariālo pakalpojumu sniegšanas veids.....	13
9. Skaidras naudas apgrozījums	13
IV Identificētie riski un to vērtējums	13
10. Profesijas riski	13
10.1. Profesijas risku vērtējums	13
10.2. Secinājumi un tālākā rīcība.....	18
11. Pakalpojuma riski	19
11.1. Pakalpojumu risku novērtējums.....	19
11.2. Secinājumi un tālākā rīcība.....	26
12. Klientu riski.....	27
12.1. Klientu risku novērtējums	27
12.2. Secinājumi un tālākā rīcība.....	31
Pielikumi.....	33

I Sektorālais riska novērtējuma mērķis, periods, pieeja un apjoms

1. SRN mērķis un juridiskais pamatojums

SRN mērķis ir identificēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas (NILL), terorisma finansēšanas (TF) un proliferācijas finansēšanas (PF) riskus, kas piemīt notariātam.

SRN ir izstrādāts:

- ņemot vērā Papildināto Latvijas Nacionālo NILLTF risku novērtēšanas ziņojumu (NRA) par periodu no 2013.-2016.gadam (2018.gada 22.jūnijā);
- pamatojoties uz NILLTFN likuma 46. panta pirmās daļas 12. punktu;
- izpildot Pasākumu plāna noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim (Pasākumu plāns) 1.rīcības virziena "Riski, politika un koordinācija" 1.1.5.apakšpunktu.

2. SRN laika periods, atbildīgie un pieeja

Saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu (NILLTFN likums), Latvijas Zvērinātu notāru padome (LZNP) ir zvērinātu notāru uzraudzības un kontroles institūcija, kuras pienākums ir veikt risku novērtējumu.

SRN veikts par laika posmu no 01.01.2017. līdz 31.12.2018., nepieciešamības gadījumā atsevišķus jautājumus apskatot ilgākā laika periodā.

Veicot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējumu, ir ņemtas vērā šādas riskam pakļautās jomas:

Profesijas riski

Klientu riski

Pakalpojumu riski

SRN veikta, izvērtējot statistisko informāciju, atsevišķu notāra klientu aptaujas, zvērinātu notāru aptaujas un intervijas, zvērinātu notāru aktu un apliecinājuma reģistros esošo informāciju, ziņojumus par aizdomīgiem un neparastiem darījumiem; kā arī informāciju par mērķētu klātienē pārbažu rezultātiem.

Katrā no trijām jomām tika identificēti piemītošie riski, kā arī izvērtētas iedibinātās kontroles, lai samazinātu identificētos riskus, kā arī uz veiktā novērtējuma pamata izdarīti secinājumi par riska līmeni.

Katrs riska faktors ir vērtēts trīs līmeņos:

- Augsts (A) – 3 punkti
- Vidējs (V) – 2 punkti
- Zems (Z) – 1 punkts

Riska iestāšanās varbūtība ir vērtēta trīs līmeņos:

- Liela (L) – 3 punkti
- Vidēja (V) – 2 punkti
- Maza (M) – 1 punkts

Riska faktora un varbūtības reizinājums norāda kopējo risku.

		Varbūtība		
		Liela	Vidēja	Maza
Novērtējums	Augsts	9	6	3
	Vidējs	6	4	2
	Zems	3	2	1

Kopumā profesijas, pakalpojuma un klienta riskiem, kā arī SRN ir izmantoti pieci riska līmeņi:

- Zems – kopā 1 punkts
- Vidēji zems – kopā 2-3 punkti
- Vidējs – kopā 4-5 punkti
- Vidēji augsts – kopā 6-8 punkti
- Augsts – 9 punkti

Savukārt, katra notāra biroja riska novērtējums ir veikts atbilstoši **Zvērinātu notāru darbības novērtēšanas metodikai**¹ un kopš 2004.gada notāru biroji tiek vērtēti, izmantojot trīs

¹ Apstiprināta Latvijas Zvērinātu notāru padomes 2014. gada 4. jūlija sēdē, 7.protokols. Grozījumi: LZNP 07.09.2018., protokols Nr. 9, 2.7.punkts.

riska līmeņus. Var droši apgalvot, ka sektorālais riska vērtējums ir loģisks notariātā iedibinātās kultūras turpinājums.

Iekšējās kontroles komisija (turpmāk – IKK) nosaka katra zvērināta notāra biroja riska līmeni, lai izvēlētos atbilstošu pārbaudes stratēģiju – augsta riska biroji tiek pārbaudīti izvērstā un padziļinātā apjomā, zema riska biroji tiek pārbaudīti sašaurinātā apjomā. Tradicionāli IKK veic riska novērtējumu vienu reizi gadā. Biežāka riska novērtēšana nav uzskatāma par lietderīgu, jo var nelabvēlīgi ietekmēt pārbaudīto stratēģijas stabilitāti. Pēdējais riska novērtējums tika veikts 2018. gadā, saskaņā ar kuru 21 notāru birojs ir ieguvis augsta (A) riska statusu, 55 – vidēja (V) riska un 22 – zema (Z) riska statusu².

Notāru biroju riska novērtējums 2018. gads

		IKK		
		Augsts	Vidējs	Zems
Risku novērtējums	Augsts	60 7 95 89 97 22 42 88 71 19 58 85 8 26 33 38 67 96 21 44 61 ³		
	Vidējs		23 46 3 4 6 11 37 41 48 50 62 76 77 82 20 43 90 1 5 10 17 24 25 30 35 39 51 54 59 63 66 68 69 72 74 83 87 91 98 78 14 9 12 47 73 75 93 34 57 2 31 52 80 40 70	
	Zems			36 64 65 84 15 18 27 29 49 53 55 56 81 28 16 45 86 94 13 32 92 79

² Skatīt 2.pielikumu "Riska novērtējums".

³ Cipars tiek lietots kā notāru biroja identifikators.

Riska novērtējumā tiek izmantoti astoņi riska faktori. Katram faktoram ir noteikta nozīmība no 2 līdz 5.

Riska faktors	Faktora nozīmība
1. Iepriekšējo pārbažu rezultāti	5
2. Darbinieki (kvalifikācija, pieredze, motivācija, darbinieku mainība, noslogotība, pienākumu deleģēšanas kārtība)	4
3. LZNP bažas (subjektīvs vērtējums)	3
4. Reputācija (sūdzības, disciplinārsodi)	3
5. Parādsaistību apjoms ⁴ (VID un LZNP informācija)	4
6. Finanšu rezultāti ⁵ (dati par iekasēto amata atlīdzību)	3
7. Notāra profesionālās aktivitātes ārpus biroja (dalība vai uzstāšanās semināros, konferencēs, Latvijā vai ārpus tās, lekcijas, publikācijas, sabiedriskās aktivitātes)	2
8. Klientu identifikācija, izpēte un riska novērtējums ⁶	4

Atbilstoši vispārīgiem vērtēšanas nosacījumiem:

- a) vērtējums „1” izmantojams, ja faktora negatīvā ietekme uz biroja darbību ir maza vai arī biroja darbību netraucē;
- b) vērtējums „3” izmantojams, ja faktora negatīvā ietekme uz biroja darbību ir vidēja, darbība tiek traucēta, bet birojs apmierinoši spēj darboties tālāk. Vērtējums „3” tiek lietots arī gadījumos, ja IKK rīcībā nav pietiekami precīzas, ticamas un objektīvas informācijas;
- c) vērtējums „5” izmantojams, ja faktora negatīvā ietekme uz biroja darbību ir augsta un darbība tiek būtiski traucēta;
- d) par starpstāvokļiem starp galējo un vidēji apmierinošo situāciju uzskatāmi vērtējumi „2” vai „4” – tos var lietot nepieciešamības gadījumā.

⁴ vērtējums „1”, ja pārskata periodā nodokļu maksājumi valsts budžetā veikti atbilstošā apjomā un savlaicīgi; vērtējums „2”, ja pārskata periodā nodokļu maksājumi valsts budžetā veikti atbilstošā apjomā, tomēr konstatēts neliels maksājumu kavējumu skaits; vērtējums „3”, ja pārskata periodā nodokļu maksājumi valsts budžetā veikti atbilstošā apjomā, tomēr konstatēti sistemātiski maksājumu kavējumi; vērtējums „4”, ja pārskata periodā ir uzkrātas parādsaistības, kas nepārsniedz 14 tūkst. eiro; vērtējums „5”, ja pārskata periodā ir uzkrātas parādsaistības, kas pārsniedz 14 tūkst. eiro, ir konstatējami sistemātiski finanšu disciplīnas pārkāpumi

⁵ vērtējums „1”, ja pārskata periodā iekasētā amata atlīdzība nepārsniedz 40 tūkst. eiro; vērtējums „2”, ja pārskata periodā iekasētā amata atlīdzība ir lielāka nekā 40 tūkst. eiro, bet nepārsniedz 85 tūkst. eiro; vērtējums „3”, ja pārskata periodā iekasētā amata atlīdzība ir lielāka nekā 85 tūkst. eiro, bet nepārsniedz 142 tūkst. eiro; vērtējums „4”, ja pārskata periodā iekasētā amata atlīdzība ir lielāka nekā 142 tūkst. eiro, bet nepārsniedz 213 tūkst. eiro; vērtējums „5”, ja pārskata periodā iekasētā amata atlīdzība pārsniedz 213 tūkst. eiro

⁶ vērtējums „1”, ja birojs veic klientu izpēti likumā⁶ paredzētajos gadījumos, dokumentē norisi, izmanto objektīvu informāciju (datu bāzes) un pieņem atbilstošu lēmumu par tālāko darbību. Veiktās un dokumentētās klienta izpētes un riska novērtējums pierāda notāra izpratni un atbilstošu rīcību situācijās, kad pastāv iespēja saskarties ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas risku; vērtējums „3”, ja izpēte tiek veikta, bet - ne sistemātiski, datu bāzes tiek izmantotas tikai reizēm, bieži notiek paļaušanās uz klienta teikto. Ir konstatēti gadījumi, kad nepieciešamā klienta izpēte un riska novērtējums nav veikts vispār vai veikts nekvalitatīvi, neatbilstoši piedāvātajai metodikai. Veiktās un dokumentētās klienta izpētes un riska novērtējums parāda notāra daļēju izpratni par rīcību situācijās, kad pastāv iespēja saskarties ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas risku. Vērtējums „3” tiek lietots arī tad, ja informācija birojam nav pieprasīta un attālinātā pārbaude nav veikta; vērtējums „5”, ja birojs nesniedz pieprasīto informāciju, neveic vispār, vai veic nepietiekami kvalitatīvi klientu izpēti un riska novērtējumu, bez izpratnes par rīcību situācijās, kad pastāv iespēja saskarties ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas risku

Zvērināta notāra biroja kopējo novērtējumu nosaka, saskaitot katra faktora skaitliskās vērtības un īpatsvara koeficienta reizinājumu.

Zvērinātu notāru birojus IKK sadala trīs grupās: zemas (turpmāk – Z), vidējas (turpmāk – V) vai augstas (turpmāk – A) prioritātes grupā. Z prioritātes grupā iekļauj 15–20% biroju ar viszemāko punktu skaitu, A prioritātes grupā iekļauj 15–20% birojus ar vislielāko punktu skaitu. Pārējos birojus iekļauj V prioritātes grupā. Dalot birojus grupās, IKK ne tikai mehāniski aprēķina procentuālo sadalījumu, bet arī vēro un spriež, lai dalījums grupās būtu saprātīgs, piem., būtu vismaz vairāku punktu intervāls starp grupām, nevis tikai viena punkta atšķirība.

IKK fiksētais zvērinātu notāru biroju sadalījums A, V un Z grupā ir pamats pārbaužu stratēģijas piemērošanai – A prioritātes birojus pārbauda vismaz divi LZNP locekļi, Z prioritātes birojus pārbauda viens no LZNP locekļiem, V prioritātes birojus pārbauda IKK.

Pārbaudes notāra birojos veic trīs jomās: darba organizācija, finanšu vadība un notariālās darbības, un katra no tām ietver noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jautājumus.

3. SRN apjoms un ierobežojums

Lai identificētu NILL/TF/PF riskus notariātā, LZNP izvērtēja NILLTFN likuma 3.panta pirmās daļas 4.punktā uzskaitītos konkrētos gadījumos, kuros zvērināts notārs ir NILLTFN likuma subjekts.

SRN nav vērtēta:

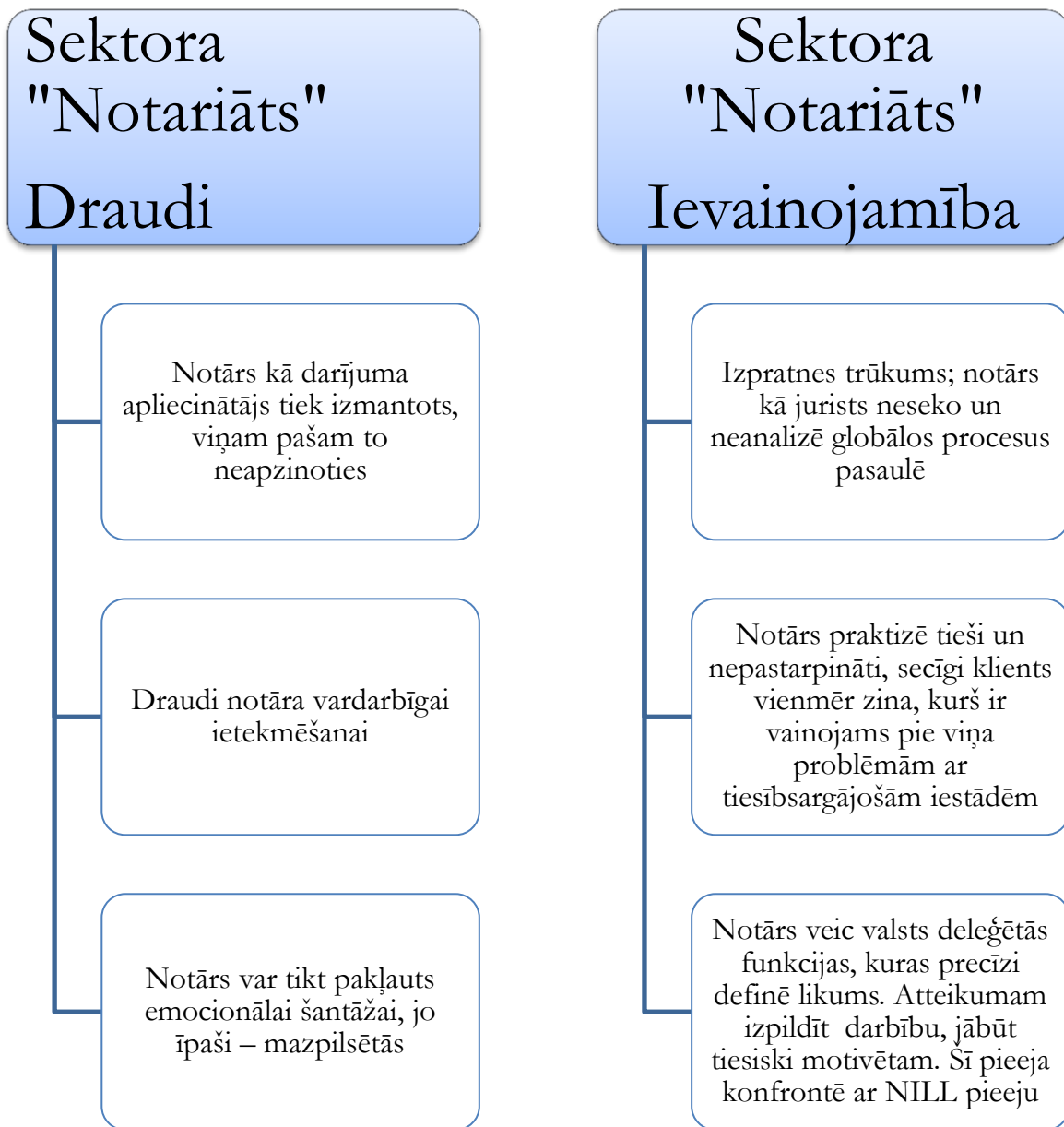
- Zvērinātu notāru veiktās notariālās darbības⁷, kas nav paredzētas NILLTFN likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktā;
- **Bāriņtiesu veiktie apliecinājumi⁸**, kas pielīdzināmi notariālajiem apliecinājumiem, jo bāriņtiesas **nav NILLTFN likuma subjekti**.

⁷ Zvērināti notāri **nav NILLTFN likuma subjekti**, apliecinot personas paraksta īstumu un rīcībspēju uz pieteikuma vai lūguma publiskajam reģistram. Pieteikums vai lūgums publiskam reģistram (zemesgrāmatu nodaļai vai Komercreģistram) ir atsevišķs un nošķirts dokuments no paša darījuma.

⁸ Latvijā spēkā esošie normatīvie akti paredz, ka nekustamā īpašuma un citus darījumus var apliecināt ne vien notārs, bet likumā noteiktajos gadījumos – arī bāriņtiesas amatpersona. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 61. pantu – tā apliecina darījumu, ja to slēdz attiecīgās bāriņtiesas darbības teritorijā savu dzīvesvietu deklarējušie iedzīvotāji savstarpēji un ar citām personām un darījuma summa nepārsniedz 8537 eiro.

Vienlaikus bāriņtiesa var apliecināt arī minēto personu parakstu īstumu uz nostiprinājuma lūguma, kuram pamatā ir privāts darījums – šāda gadījumā nav darījuma summas ierobežojuma. Bāriņtiesā var sagatavot arī šādu privātu darījumu projektus. Bāriņtiesu likums, 61. pants. <https://likumi.lv/ta/id/139369-barintiesu-likums#p61>

II Kopsavilkums un galvenie secinājumi

Kopumā risks zvērinātu notāru sektorā attiecībā uz NILLTFN likumā noteiktiem uzdevumiem ir vērtējams kā vidēji zems. Jāapzinās, ka zemais riska līmenis saistīts ar ļoti mazu notariāta iesaisti nekustamā īpašuma darījumos, tādēļ, ka notariāts kā NILLTFN “vārtsargs” Latvijā tiek izmantots ļoti retos gadījumos, jo Latvijā darījuma formu izvēlas klienti. Slēgt vai neslēgt nekustamā īpašuma darījumus pie notāra, tā ir brīva izvēle, atšķirībā no citām Eiropas valstīm, tostarp Lietuvas un Igaunijas, kur to nosaka valsts. Ņemot vērā anonīmo darījuma dokumentu sagatavotāju ierobežotās uzraudzības iespējas, nākas secināt, ka, nesaistot darījuma spēkā esību ar obligātu darījuma formu, pilnīga un kvalitatīva NILLTFN likuma prasību uzraudzība ir neiespējama, vai arī procesa uzraudzībai jāatvēr tik lieli līdzekļi, ka tā top neefektīva.

Pastāvot apstākļiem, ka Latvijas notariāts šobrīd ir vienīgais Eiropā, kurš veic darbības arī *on-line* (videokonferencē), nepieciešams “modināt” politisko gribu un iesaistīt notariātu nekustamā īpašuma procesā, atbilstoši tā kompetencei un iespējām (elektronisks process), tādējādi padarot nekustamā īpašuma darījumus caurspīdīgus un pilnībā valsts kontrolētus.

Izvērtējot sektoru, tika novērtēti draudi un sektora ievainojamība, identificēti profesijas, pakalpojuma un klientu riski, kā arī veikts risku faktoru izvērtējums un noteiktas jomas, kurās ir jāveic papildus pasākumi, lai samazinātu risku iestāšanās varbūtību.

Veicot sektora risku novērtējumu, ņemts vērā, ka kopumā no 2018. gadā veiktajām notariālām darbībām tikai 1% ir attiecināms uz NILLTFN likuma 3. panta pirmās daļas 4.punktā noteiktiem pienākumiem, bet, vērtējot pēc darījumu summas, tie ir 29,78% no visu pie zvērīnāta notāra taisīto darījumu summas. 99% gadījumos zvērīnāts notārs, izpildot amata darbību, nav NILLTFN likuma subjekts. Šeit ietilpst tādi darījumu veidi kā pilnvarojums, dāvinājums, maiņa un aizdevums, tomēr vairums no zvērīnāta notāra veiktajām darbībām ir paraksta īstuma apliecinājumi uz privātiem dokumentiem, tostarp paraksta īstuma apliecinājumi uz nostiprinājuma lūgumiem, kas balstīti uz trešo personu sastādītiem privātiem darījumiem. Tikai neliela daļa no dokumentu sagatavotājiem, kas sastāda un konsultē personas privātos darījumos, ir NILLTFN likuma subjekts (piem., zvērīnāti advokāti), pārējās personas kontrolei nav pakļautas vispār.

Zvērīnātu notāru profesija ir stingri reglamentēta. Tas ietver noteiktu zvērīnātu notāru skaitu, izglītības kritērijus, eksāmena kārtību, regulārās un ārkārtas kvalifikācijas pārbaudes, profesionālās darbības apdrošināšanu, amata atlīdzības apmēru (nosaka MK), amata vietu ģeogrāfisko atrašanos, iekšējās kontroles kārtības un atsevišķu pakalpojumu sniegšanas un darījumu pārbaužu kārtību.

Profesijas riski un klientu riski NILLTFN jomā ir vērtējami kā vidēji zemi, savukārt pakalpojuma riski ir vērtējami kā vidēji.

Viens no augstākajiem pakalpojumu riskiem ir saistīts ar draudiem, ka **notārs kā dokumentu apliecinātājs tiek izmantots** viņam pašam to neapzinoties, piemēram, notāram apliecināšanai tiek iesniegti viltoti darījuma dokumenti (ņemot vērā to, ka Latvijā gandrīz 90% nekustamā īpašuma dokumenti tiek taisīti “mājas kārtībā” jeb privāti, un tā ir laba augsne dokumentu viltošanai) vai arī personu grupa, kura organizē nekustamā īpašuma izkrāpšanu, izmanto likuma procedūras, lai sasniegtu savu prettiesisko mērķi, taču notāram tas nav un nevar būt zināms. Piemēram, personu grupa veic izpēti, lai noskaidrotu vientuļas personas, kurām pieder nekustamais īpašums. Tiek iegūta vientuļo cilvēku uzticība, kura vēlāk tiek nelietīgi izmantota. Pie notāra tiek taisīts pirmšķietami likumīgs apliecinājums un notiek īpašuma tiesību koroborācija Zemesgrāmatā.

Latvijas notariāts, atbilstoši likumdevēja deleģējumam, 2018.gadā vairāk nekā 40% gadījumos no visu darbību kopskaita izdara paraksta apliecināšanu. Citās valstīs, kur darbojas latīņu tipa notāri, pieeja ir atšķirīga - notāri pamatā apliecina personu gribas izteikumus publiskā dokumentā, tādējādi nodrošinot ne tikai maksimālo aizsardzību darījuma pusēm, bet arī, radot neapšaubāmus pierādījumus Valsts policijai, prokuratūrai, KD, tiesai, VID un citām valsts institūcijām. Kriminālprocesi un citas tiesvedības nebūtu vai to izskatīšana kļūtu efektīvākā un policijas darbiniekiem nebūtu jāmokās ar privātu dokumentu ticamības pārbaudi, kas faktiski ir tiesu un tiesībsargājošo iestāžu neiespējamā misija. Taču **trūkst politiskās gribas izmantot notariātu, atbilstoši tā kapacitātei**. Pastāvot šī brīža politiskajam pasūtījumam, gribas apliecinājumi, pie kuriem notārs noskaidro darījuma mērķi, klienta naudas līdzekļu izcelsmi, patiesā labuma guvēju, tiek taisīti reti. Lielākoties darījumu dalībnieki izvēlas tikai notariālu paraksta īstuma apliecinājumu, kuru veicot, notāram ir jāpārlicinās par personas identitāti, bet ne par viņas gribu un darījuma saturu.

Kā jau iepriekš tika minēts, tikai 1% gadījumu (aplūcinot gribu) tiek īstenots princips PAZĪSTI SAVU KLIENTU. Tikai strādājot pie publiski ticama dokumenta radīšanas, notārs var sniegt jēgpilnu atbalstu valsts institūcijām.

Iepriekš minētais norāda uz nākamo risku - likumu, tostarp NILLTFNL, nepilnībām. Latvijas valsts no notāra sagaida to, ko, piešķirot funkcijas, notāriem nemaz nav uzticējusi. Veicot novērtējumu, secināts, ka, piemērojot atsevišķas NILLTFN likuma normas, var nesakrist sabiedrības gaidas un izpratne par zvērinātu notāra amata pienākumiem. Turklāt NILLTFN likums pēc būtības ir izstrādāts finanšu sektoram. Paplašinot likuma subjektu loku, tostarp, ar nefinanšu sektora subjektiem, taču, neprecizējot likuma normas, atbilstoši nefinanšu sektora likuma subjektu specifikai, ir radīta iespēja augstam likuma normu nepareizas interpretācijas riskam.

LZNP ieskatā, nepieciešami būtiski likuma grozījumi, lai piemērotājiem un uzraugiem ir pietiekami skaidras likuma prasības un skaidras konsekvences par tā neievērošanu, tāpēc LZNP atkārtoti vērsīsies pie likumdevēja un izpildvaras un informēs par identificētajiem riskiem normatīvajā regulējumā, kā arī riskiem darījumos ar nekustamiem īpašumiem, un turpinās diskusijas par iespējamiem pasākumiem un izmaiņām NILLTFN regulējumā, lai būtiski samazinātu zvērinātu notāru identificētos riskus.

Terorisma finansēšanas (turpmāk-TF) risks notariātā ir vērtējams kā zems. TF riskus raksturo:

- 1) informācijas un izpratnes trūkums par TF;
- 2) klientu riski, kas ietver klientus no augsta riska trešajām valstīm, konfliktu zonām, čaulas kompānijas un bezpeļņas organizācijas;
- 3) aizdomīgi darījumi ar virtuālo valūtu un divējādas nozīmes precēm (piemēram, kuģi, to aprīkojums).

Kopumā raugoties, augstāka riska faktoriem ir iedibinātas kontroles un ieviesti pasākumi, kuri samazina riska varbūtības iestāšanos līdz vidējam vai vidēji zēmam līmenim. Veicot izvērtējumu, tika apzināti arī papildus pasākumi, kurus LZNP plāno ieviest, lai pilnveidotu iekšējās sistēmas darbību un samazinātu riskus, tai skaitā pilnveidot sadarbību un pieredzes apmaiņu starp dažādiem NILLTFN subjektiem, turpināt organizēt apmācības un pieredzes apmaiņas zvērinātu notāru vidū par NILLTFN darbības jomu un veikt citus IV sadaļā identificētos pasākumus.

III Vispārējais sektora raksturojums

4. Vispārīga informācija

Notariāta likums tika atjaunots 1993.gada 1.jūnijā un ir spēkā no 1993.gada 1.septembra. Ar Notariāta likuma atjaunošanu Latvijā tika iedibināta un darbojas latīņu tipa notariāta sistēma. Lai nostiprinātu Latvijas notariāta sistēmu, maksimāli tuvinot to latīņu tipa sistēmas pamatprincipiem, 2002.gada 24.oktobrī tika pieņemti un 2003.gada 1.janvārī stājās spēkā plaši Notariāta likuma grozījumi, ar kuru pieņemšanu tika pastiprināti jaunu notāru atlases kritēriji, paplašināta notāru civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, papildus individuālajai nosakot arī visas notāru kolēģijas kolektīvo apdrošināšanu, kā arī aizliegts notāram vienoties ar klientu par atlīdzības apmēru, tādējādi nosakot vienādas notāru atlīdzības taksas visā Latvijas teritorijā.

5. Profesijas lielums

Latvijā darbojas *numerus clausus* princips, un Latvijas Republikā ir 125 zvērinātu notāru amata vietas⁹. Ministru kabinets nosaka zvērinātu notāru amata vietas, ņemot vērā pārmaiņas tiesu iekārtā, iedzīvotāju skaitā, attiecīgās apdzīvotās vietas saimnieciskajā dzīvē, notariālo lietu piekritībā un notāru vecuma struktūrā.

Latvijā šobrīd praktizē 99 zvērināti notāri. Zvērinātu notāru skaita samazinājums saistīts ar Latvijas iedzīvotāju skaita un notariālo darbību skaita būtisku samazinājumu.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Skaitis	120	117	114	112	112	109	107	106	99

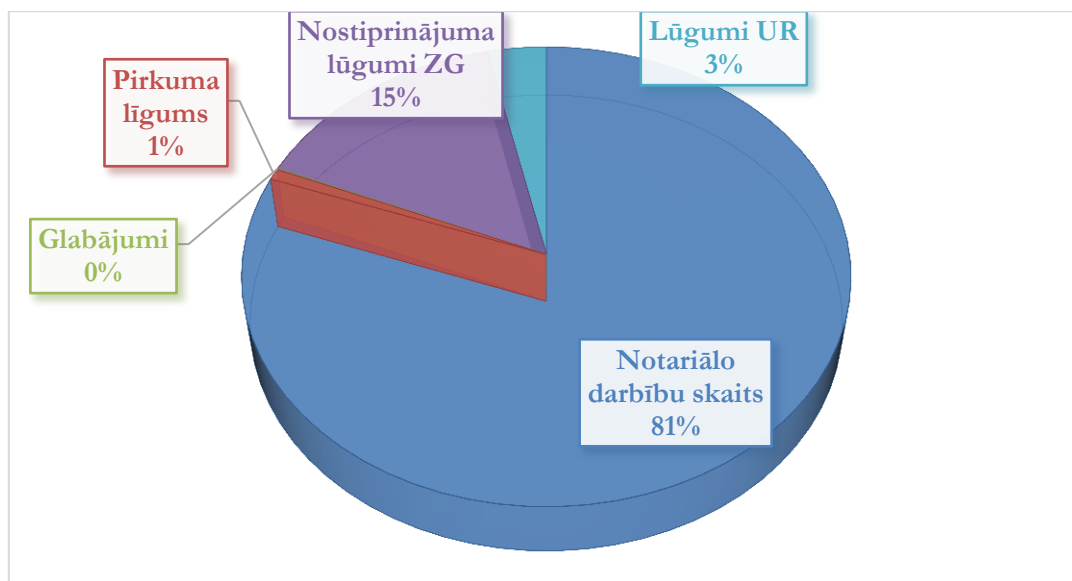
6. Notariālie pakalpojumi

Saskaņā ar NILLTFN likuma 3. panta pirmās daļas 4.punktu zvērināti notāri ir šā likuma subjekti:

- 1) taisot notariālos aktus vai sastādot privātus darījumus atbilstoši Notariāta likuma 116. panta ceturtajai daļai par nekustamā īpašuma, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu;
- 2) pieņemot glabājumu Notariāta likuma 65.panta 3.un 3.¹ punkta izpratnē, t.i., klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšana,
- 3) sniedzot citu juridisko palīdzību Notariāta likuma 66. panta pirmās daļas 4. punkta izpratnē, t.i., juridisko personu vai juridisku veidojumu dibināšanai, vadībai vai darbības nodrošināšanai.

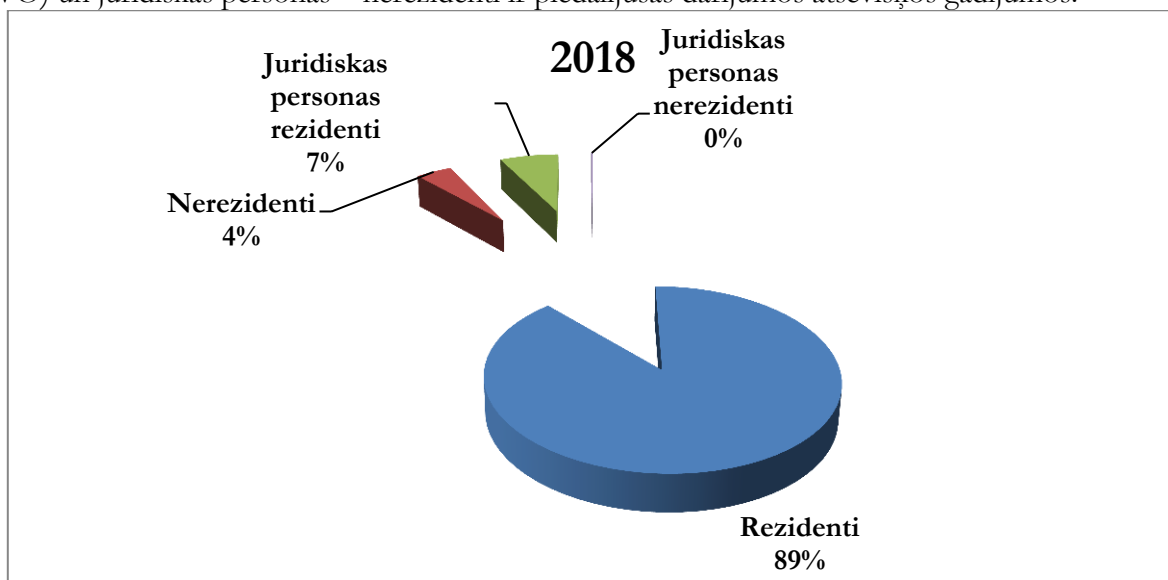
Kopumā 2018. gadā ir veiktas 570070 (2017. gadā – 600725) notariālās darbības, t.sk. paraksta īstuma un rīcībspējas apliecināšana uz nostiprinājuma lūguma zemesgrāmatu nodaļai 107 477 (2017. gadā – 113 197) un paraksta īstuma un rīcībspējas apliecināšana uz Uzņēmumu reģistrā iesniedzamajiem dokumentiem 24 268 (2017. gadā – 25 356), bet NILLTFN likuma 3. panta pirmās daļas 4.punktā noteiktie pienākumi bija attiecināmi uz 5889 (2017. gadā – 7027) darbībām, kas attiecīgi kopumā veido tikai 1% no visām notariālām darbībām. 29% no kopējās pie zvērinātiem notāriem taisīto darījumu summas attiecas tiesiskuma kontrole NILLTFN jomā.

⁹ Ministru kabineta 2005. gada 29. marta noteikumi Nr. 215 "Noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām". <https://likumi.lv/ta/id/104814-noteikumi-par-zverinat-notaru-amata-vietam>

7. Klientu bāzes profils

Zvērināta notāra klienti NILLTFN jomā ir fiziskas un juridiskas personas, tostarp 2018. gadā kopumā 7% juridiskas personas un 4% nerezidenti (fiziskas personas). Nevalstiskās organizācijas (NVO) un juridiskas personas – nerezidenti ir piedalījušās darījumos atsevišķos gadījumos.

Izvērtējot klientu profilu NILLTFN jomā, jāatzīmē, ka pirkuma līguma darījumos, nerezidenti 2018. gadā bija 2%, bet apliecības par glabājumu saņemšanu izsniegtas 5%, kas neveido lielu īpatsvaru no kopējiem darījumiem.

	2017	2018
Pirkuma līgums	6043	5401
Rezidenti	9955	9046

Nerezidenti	296	225
Juridiskas personas - rezidenti	1268	1144
Juridiskas personas - nerezidenti	7	3
Aplicība par glabājuma saņemšanu	984	488
Rezidenti	1276	1893
Nerezidenti	224	97
Juridiskas personas - rezidenti	6	18
Juridiskas personas - nerezidenti	7	1

8. Notariālo pakalpojumu sniegšanas veids

Zvērināts notārs sniedz notariālo pakalpojumu tikai klienta klātbūtnē¹⁰. Zvērinātu notāru pakalpojumus nav iespējams saņemt bez klienta personiskas klātbūtnes, anonīmi vai ar aģenta starpniecību.

9. Skaidras naudas apgrozījums

Likuma "Par nodokļiem un nodevām"¹¹ 30. pants nosaka skaidras naudas lietošanas ierobežojumus. Fiziskajām personām, kas neveic saimniecisko darbību, nav atļauts veikt skaidras naudas darījumu, kura summa pārsniedz 7200 eiro (neatkarīgi no tā, vai darījums notiek vienā operācijā vai vairākās operācijās). Ņemot vērā šo ierobežojumu, skaidras naudas aprīte nepastāv.

IV Identificētie riski un to vērtējums

10. Profesijas riski

10.1. Profesijas risku vērtējums

Npk.	Riska faktors	Riska novērtējums	Riska iestāšanās varbūtība	Iedibinātie kontroles pasākumi vai plānotie pasākumi risku samazināšanai
1	Zvērinātu notāru zināšanu trūkums NILLTFN jomā	A	M	Lai kļūtu par notāru, zināšanas jāpierāda notāra amata pretendenta eksāmenā, kur viena no pārbaudes jomām ir gan NILLTFN likuma prasības, gan praktisko kāzusu risināšana. Kļūstot par profesionālās korporācijas biedru, notāram tiek nodrošināta apmācība, kura notiek pēc

¹⁰ Notariāta likuma D sadaļa "Notariālie akti".

¹¹ Likums "Par nodokļiem un nodevām". Latvijas Vēstnesis, 26 (309), 18.02.1995. <https://likumi.lv/ta/id/33946-par-nodokliem-un-nodevam>

			<p>vienotas metodikas, atbilstoši 2008. gada MK not.484. Izveidotā apmācību sistēma nodrošina kvalitatīvu mācību saturu, jo ir stingri definētas apmācību jomas un izvirzītas stingras prasības lektoru kvalifikācijai. Mācību process tiek organizēts interaktīvā formā un katra semināra beigās paredz obligātu notāru zināšanu pārbaudi. Mācību procesu uzrauga LZNP.</p> <p>Ik gadu notāri klātienē mācību semināros pavada ne mazāk kā 40h un apgūst aktuālos jautājumus, tostarp NILLTFN jomā. LZNP organizēto mācību semināru apmeklētība sasniedz 98% no notāru kopskaita. To nodrošina labi organizēta motivācijas sistēma un profesionāļu dabiska vēlme nepārtraukti paaugstināt savu kvalifikāciju, lai spētu izpildīt savus amata pienākumus atbilstoši likuma prasībām.</p> <p>Papildus, vismaz 3x gadā, tiek organizēta arī notāru saziņa mazajās grupās, kuras mērķis - efektīvāka komunikācija un informācijas apmaiņa, kā arī labās prakses apmaiņa un neparastu gadījumu analīze.</p> <p>LZNP ir izstrādājusi skaidrojošos metodiskos materiālus, kuri tiek regulāri aktualizēti un pieejami Notāru informācijas sistēmā. Ir procedūra, kura nodrošina notāru tūlītēju informēšanu par ievietotajām aktualitātēm, tostarp, par aktuālajiem semināriem NILLTFN jomā, kurus organizē KD, ĀM vai notariāta starptautiskās sadarbības partneri.</p> <p>Pārskata periodā viens notārs ir atcelts no amata, jo Notariāta likuma noteiktajā termiņā zvērināts notārs nav kārtojis regulāro kvalifikācijas pārbaudi</p>	
2	Zvērināta notāra prasmes un iemaņas (profesionalitāte NILLTFN jomā)	A	M	<p>Lai zvērināti notāri neklūtu par atsevišķu krāpniecību upuriem, notāri regulāri tiek informēti (apmācīti) par aktuālajām tipoloģijām NILLTFN jomā. Kā augstāk minēts, lektoru kvalifikācijai tiek izvirzītas stingras prasības. Pārskata periodā ir notikuši 13 mācību semināri. Mācību seminārus notāriem ir vadījuši Viesturs Burkāns, Ilze Znotiņa, Lietuvas un Igaunijas notāru padomju (kā uzraugu) pārstāvji Marius Stračkaitis un Anne Saaber, kā arī Polijas notariāta uzraugu pārstāvis notārs Rafał Jabłoński un Itālijas notariāta uzraugu pārstāvis notārs Antonio Cappello. Tipoloģiju pārzināšana būtiski atvieglo neparastu un aizdomīgu darījumu atpazīšanu ikdienas darbā un veicina NILLTFN</p>

				<p>pasākumu īstenošanu.</p> <p>LZNP birojā ir iespējams saņemt regulāru klātienēs, telefonisku vai attālinātu konsultāciju.</p> <p>Vismaz 3x gadā tiek organizēta notāru saziņa mazajās grupās ar mērķi: - efektīvāka komunikācija un informācijas apmaiņa, kā arī labās prakses apmaiņa un neparastu gadījumu analīze.</p> <p>Visiem Latvijas notāriem ir elektroniski pieejama LZNP izstrādātā klientu izpētes anketa, kura būtiski atvieglo klienta izpētes procesu un vairo notāra prasmes un iemaņas.</p> <p>LZNP veic mērķētas notāru biroju pārbaudes, kuru laikā intervijās gūst pārlicību par notāra zināšanām un prasmēm NILLTFN jomā.</p> <p>Zvērinātu notāru darbības novērtēšanas metodikā kā viens no ieteikumiem situācijas uzlabošanai un riska minimizēšanai paredzēts notāram apmeklēt citu notāru birojus pieredzes apmaiņas nolūkā.</p>
3	Darbinieku zināšanu un prasmju trūkums NILLTFN jomā	V	M	<p>Notāru biroju darbinieku apmācību nodrošina notārs. Amata aprakstos ir definēta biroja darbinieka atbildība NILLTFN jomā. Vidēji Latvijā notāru biros strādā 3 darbinieki (tostarp, atbalsta funkciju veicēji), tāpēc notārs ik dienas atrodas pastāvīgā un tiešā kontaktā ar saviem darbiniekiem un, kā eksperts, novērtē savu darbinieku zināšanas, un, atbilstoši to līmenim, izvēlas vajadzīgo procedūru - deleģē apmeklēt mācību semināru, pārrunā veicamo darbību.</p> <p>Gandrīz 15% notāru biroji rīko savstarpējas tikšanās, kuru laikā tiek ne tikai notāri, bet visi notāru biroju darbinieki. Mērķis - zināšanu "pārnese" no viena biroja darbiniekiem uz otra biroja darbiniekiem. Darbinieku zināšanas un darbinieku iesaiste ir būtiskas, tomēr gala lēmumu un dokumentu pārbaudes veic tikai un vienīgi zvērināts notārs.</p>
4	Zvērinātu notāru ienākumu un parādsaistību līmenis kā iespējama korupcijas risks	V	M	<p>Notāri ir amatpersonas, kuras iesniedz amatpersonu deklarācijas atbilstoši likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktajam.</p> <p>Zvērinātu notāru finansiālo darbību reglamentē Notariāta likums, tostarp likuma N sadaļa.</p> <p>Zvērinātu notāru Ētikas kodekss paredz, ka notārs</p>

				<p>savas finanšu saistības veic atbilstoši profesijas standartam, nekaitējot tās reputācijai. Par Notariāta likuma un ētikas normu pārkāpumiem ir paredzēta disciplināratbildība.</p> <p>Ik gadu LZNP apkopo un uzrauga notāru biroja ienākumus un uzņemtās parādsaistības.</p> <p>3% notāriem parādsaistību dēļ ir noteikta pastiprināta uzraudzības procedūra. Šie notāri 2x gadā sniedz LZNP informāciju par progresu parādsaistību dzēšanā. LZNP ne tikai pastāvīgi analizē šo biroju darbību statistiku, bet ir izveidojusi sadarbību ar VID Nodokļu parādu piedziņas pārvaldi, lai profesionālās korporācijas līmenī atbalstītu uzraugošo institūciju (VID) un nodrošinātu kvalitatīvu un savlaicīgu uzraudzību, tādējādi minimizējot riska iestāšanos.</p>
5	Zvērinātu notāru darbības uzraudzība un pilnveidošana	Z	M	<p>Notāru darbu detalizēti reglamentē likums. Ir izveidota un iedibināta efektīva un skaidra zvērinātu notāru darbības uzraudzība, gan vērtējot gan notāra darba kvalitāti, gan zināšanas.</p> <p>LZNP ir apstiprinājusi iekšējās kontroles kārtību, saskaņā ar kuru ik gadu pārvērtē katra notāru biroja riskus un atbilstoši riska grupai veic notāru biroju pārbaudes. Augsta riska biroji tiek pārbaudīti katru gadu, vidēja riska biroji - vienu reizi 3 gados un zema riska biroji - vienu reizi 5 gados.</p> <p>Paralēli tiek veiktas ārkārtas pārbaudes, kā arī attālinātas pārbaudes. Pārbaūžu laikā izteiktie ieteikumi tiek pārrunāti un pēc to ieviešanas notiek pēcpārbaude.</p> <p>Ikgadējā Kopsapulcē identificētās problēmas apkopojuma veidā tiek analizētas un apspriestas.</p> <p>Ir organizētas 3 LZNP locekļu kā uzraugu apmācības.</p>
6	Zvērinātu notāru neaizsargātība un drošība	A	M	<p>Notāru biroji ir aprīkoti ar signalizāciju, taču nav aprīkoti ar ātrās brīdināšanas sistēmu, kas saslēgta ar Valsts policijas dežūrdienestu. Darījuma dalībnieku izteikto draudu gadījumā, notārs ir pakļauts fiziskās ietekmēšanas riskam.</p> <p>Notāra dokumenti glabājas speciāli aprīkotos skapjos, zīmogs - seifā. Ir iedibināta vienota kārtība attiecībā uz IT un datu drošību.</p>

7	Nepilnīga amata darbību uzskaites sistēma (nekustamā īpašuma līgumu projekti, konsultācijas)	V	V	<p>Katrā notāru birojā ir izveidota nekustamā īpašuma līgumu projektu un konsultāciju uzskaites sistēma, taču, tā kā tās ir atšķirīgas katrā notāru birojā, statistika par šīm darbībām tiek iegūta aptauju ceļā.</p> <p>2020.gada sākumā tiek plānots tehniski pilnveidot “Aktu un apliecinājumu reģistru”, lai iegūtu skaidru un pilnīgu statistiku par veiktajām darbībām, kuras attiecas uz NILLNF jomu.</p>
8	Informācijas nesniegšana par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem	A	M	<p>Ministru kabineta 2017. gada 14. novembra noteikumos Nr. 674 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” ir skaidri noteiktas prasības, kādos gadījumos un kādā kārtībā ir jāsniedz informācija par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem.</p> <p>Ik gadu pieaug KD un VID nosūtīto ziņojumu skaits. 2016.gadā KD tie bija 45 ziņojumi, 2017.gadā – 75 un 2018.gadā – 79 ziņojumi, VID attiecīgi 2017.-76, 2018.-62 ziņojumi.</p> <p>Atgriezeniskā saite no KD un VID ir, taču to nevar uzskatīt par pilnīgu, jo tā aprobežojas ar statistiskās informācijas sniegšanu, bet nedod atgriezenisko saiti ar ziņojuma satura analīzi.</p> <p>Tiesībaizsardzības iestādēm sniegta informācija par aizdomām par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu 2016. gadā 11 reizes, 2017. – 22, 2018. – 13.</p>
9	Iekšējo normatīvo aktu nepilnības vai atbilstoša nepiemērošana	V	V	<p>Regulāri tiek izvērtēti un nepieciešamības gadījumā grozīti iekšējie normatīvie akti. Tiek veiktas iekšējās kontroles par normatīvo aktu piemērošanas atbilstību.</p> <p>Ir procedūra, kura nodrošina notāru tūlītēju informēšanu par iekšējo normatīvo aktu grozījumiem un to ieviešanu Notāru informācijas sistēmā.</p> <p>Ir izstrādāta procedūra saņemto sūdzību izskatīšanai. Pamatotu sūdzību gadījumā LZNP ierosina disciplinārlietu un nodod to izskatīšanai Disciplinārlietu komisijai. 2016.gadā viena no disciplinārlietām, tika ierosināta saskaņā ar plašsaziņas līdzekļos izskanējušo informāciju. Zvērināta notāra rīcība ir atzīta par disciplinārpārkāpumu (disciplinārsods - rājiens), sniedzot klientam konsultāciju par iespēju iekļaut</p>

				mantojuma apliecībā mantojuma atstājējam nepiederošus skaidras naudas līdzekļus. Ņemot vērā konstatēto, LZNP apzināja normatīvā regulējuma riskus, izteica priekšlikumus trūkumu novēršanai un kopš 01.01.2017. ir spēkā grozījumi likumā Par nodokļiem un nodevām.
--	--	--	--	---

		Varbūtība		
		Liela	Vidēja	Maza
Novērtējums	Augsts			1,2,6,8
	Vidējs		7,9	3,4
	Zems			5

10.2. Secinājumi un tālākā rīcība:

Kopumā profesijas riski NILLTFN jomā ir vērtējami kā vidēji zemi.

Zvērinātu notāru profesija ir stingri reglamentēta. Tas ietver noteiktu zvērinātu notāru skaitu, izglītības kritērijus, eksāmena kārtību, regulārās un ārkārtas kvalifikācijas pārbaudes, profesionālās darbības apdrošināšanu, iekšējās kontroles kārtību, kas noteikta Notariāta likumā.

Identificētiem augsta riska faktoriem ir iedibinātas kontroles un ieviesti pasākumi, kuri samazina riska varbūtības iestāšanos. Papildus jau veiktiem un regulāriem pasākumiem **tiek plānots:**

- pilnveidot sadarbību starp LZNP, Kontroles dienestu, VID un Valsts policiju, tai skaitā, organizējot kopīgas apmācības, lai uzlabotu notāru prasmes pamatot aizdomīga (vai neparasta) darījuma pazīmes, tādējādi samazinātu KD un VID laika patēriņu papildus informācijas iegūšanai.
- 2020. gadā tiek plānots tehniski pilnveidot “Aktu un apliecinājumu reģistru”, lai iegūtu skaidru un pilnīgu statistiku par veiktajām darbībām, kuras attiecas uz NILLTFN jomu.

11. Pakalpojuma riski

11.1. Pakalpojumu risku novērtējums

Npk.	Riska faktors	Riska novērtējums	Riska iestāšanās varbūtība	Iedibinātie kontroles pasākumi vai plānotie pasākumi risku samazināšanai
1	NILTFN regulējums nav visaptverošs un ir nepilnīgs	A	A	<p>Šobrīd spēkā esošais normatīvais regulējums nenosaka darījumiem ar augstu risku (nekustamo īpašumu darījumiem, kapitāldaļas pārejas darījumiem) darījuma tiesiskuma pārbaudi pie notāra. Lai samazinātu iespējamus riskus, investējot nekustamajā īpašumā, ir nepieciešams ne tikai izvērtēt nekustamā īpašuma cenas atbilstību tā patiesajai vērtībai, bet arī tā tehnisko stāvokli, iespējamo izmantošanas veidu, apgrūtinājumus, iespējamo peļņu no nekustamā īpašuma izmantošanas. LZNP ieskatā notāri obligāti jāiesaista darījuma dokumentu sagatavošanā, turklāt darījuma dokuments jātaisa kā elektronisks dokuments ar strukturētiem datu laukiem, un elektroniski jānogādā īpašuma tiesību koroborācijai Zemesgrāmatā.</p> <p>NILTFN likums pēc būtības ir piemērots finanšu sektoram. Paplašinot likuma subjektu loku, tostarp ar nefinanšu sektora subjektiem, radīts augsts likuma normu nepareizas interpretācijas risks.</p> <p>LZNP ieskatā nepieciešami būtiski likuma grozījumi, lai piemērotājiem būtu skaidras likuma prasības un skaidras konsekvences par tā neievērošanu.</p>
2	Koruptīvu darbību, kontrabandas, nodokļu nenomaksāšanas un nekustamā īpašuma izkrāpšanas atbalstīšana	A	M	<p>Notariātā ik gadu līdz pat 50% no kopējā budžeta tiek atvēlēti IT jomai. Ieviešos reģistrus un mērķtiecīgi pārejot uz elektronisko vidi, tiek nodrošināta notariālo darbību, iekasēto amata atlīdzību un valsts nodevu uzskaitē. Nepieciešamības gadījumā ir garantēta veikto darbību izsekojamība. Sarunas ar klientu videokonferences režīmā tiek ierakstītas, un ieraksti glabājas 10 gadus.</p> <p>Ir izveidota un iedibināta efektīva un skaidra zvērinātu notāru darbības uzraudzība gan, vērtējot darba kvalitāti, gan zvērinātu notāru zināšanas. LZNP ir apstiprinājusi iekšējās kontroles kārtību, saskaņā ar kuru ik gadu pārvērtē katra notāru biroja</p>

			<p>riskus un atbilstoši riska grupai veic notāru biroju pārbaudes. Augsta riska biroji tiek pārbaudīti katru gadu, vidēja riska biroji - vienu reizi 3 gados un zema riska biroji - vienu reizi 5 gados. Paralēli tiek veiktas ārkārtas pārbaudes, kā arī attālinātas pārbaudes. Pārskata periodā ir notikušas 16 klātienes pārbaudes.¹² Secināts, ka notāriem trūkst zināšanu tādās specifiskās jomās kā bilances un grāmatvedības gada pārskatu analīze; notāri identificē, ka dokumentu analīzei veltāmas vidēji 3.5-4h (sarežģītākiem gadījumiem tās var būt vairākas dienas), taču amata atlīdzība par šā darba veikšanu nav paredzēta. Ņemot vērā to, ka notāri ir pašnodarbinātas personas, kurām ar savu darbu jānodrošina biroja pastāvēšana, notāri spiesti strādāt garākas darba stundas, kas ilgtermiņā rada nogurumu un paaugstina izdegšanas risku. Par pārbaūžu laikā atklātajām nepilnībām seko ieteikumi un noteikti korektīvie pasākumi¹³. Pēc to ieviešanas notiek pēcpārbaude.</p> <p>Ikgadējā Kopsapulcē identificētās problēmas apkopojuma veidā tiek analizētas un apspriestas kopīgi, tādējādi veicinot atklātību. Notariātā kā universāls princips ir ieviests personisks skaidrošanas darbs gadījumos, ja notārs izdarīto likumpārkāpumu dēļ ir atcelts no amata. Šajā gadījumā skaidrošana notiek gan individuālās sarunās, gan kopīgos semināros, gan iekļaujot šo informāciju pārskata ziņojumā Kopsapulcei. Šo darbību mērķis – atturēt notāru no darbībām, kuras noved pie amata zaudēšanas. Secīgi, uz visiem laikiem notāram tiek liegta iespēja strādāt jebkurā kvalificētā jurista profesijā.</p> <p>Pārskata periodā viens notārs ir atcelts no amata, jo Notariāta likuma noteiktajā termiņā zvērināts notārs nav kārtojis regulāro kvalifikācijas pārbaudi.¹⁴</p> <p>Vienreiz divos gados notariātā tiek rīkoti organizācijas vērtības aktualizējoši semināri, kuros iesaistās visi notāri. Mērķis – veicināt un nostiprināt vērtību orientētu pieeju pakalpojuma sniegšanā.</p> <p>Ik gadu pēc gadskārtējām “Notāru dienām” LZNP izsaka atzinību notāriem, kuri sabiedrības</p>
--	--	--	---

¹² 2019.gada pirmajā ceturksnī ir veiktas 28 pārbaudes, tostarp, mērķētas.

¹³ 2019.gada pirmajā ceturksnī piemēroti 5 korektīvie pasākumi.

¹⁴ 31.08.2018. tieslietu ministra lēmums Nr. 1-4.1/181 “Par atcelšanu no zvērināta notāra amata”.

				<p>izglītošanas darbu veikuši īpaši atbildīgi un cēlsirdīgi.</p> <p>Ik gadu LZNP pasniedz “Gada notārs” balvu notāram, kurš ir ne tikai ļoti profesionāli pildījis savus amata pienākumus, bet arī vairojis klientu uzticību notāra profesijai.</p> <p>VID pasniedz Pateicības rakstu notāram, kurš ir veicis lielākās nodokļu iemaksas valsts budžetā. Pēc LZNP ierosinājuma, 26 notāri ir saņēmuši TM, MK un Valsts apbalvojumus, tādējādi ļaujot notāriem sajust, ka valsts novērtē un pateicas par godīgu amata pienākumu izpildi.</p> <p>Vienlaikus, nosakot notāra atlīdzības apmēru, no valsts puses pēdējo gadu laikā saglabājas tendence izdarīt spiedienu uz pakalpojuma maksu aizvien, to pazeminot. Tādējādi netiek nodrošināta atbilstoša notāra darba atlīdzība. Piemēram, notāra konsultācija ir apmēram 10 EUR, iepretī valsts apmaksātā juridiskā palīdzība cilvēkam izmaksā virs 20 EUR.</p>
3	Viltoti dokumenti, tostarp ārvalstīs izsniegti	A	V	<p>Latvijā nekustamā īpašuma darījumi vairāk nekā 90% gadījumos tiek slēgti privātā kārtā. Privātu dokumentu sastādīšanas brīdis, sagatavotājs, tā kompetence, izglītība nav identificējami. Līdz ar to nekustamā īpašuma tirgus segmentā ir daudz dokumentu, kuru autentiskumu nav iespējams pārbaudīt.</p> <p>Lai izslēgtu viltotu pilnvaru izmantošanas iespējas darījumos, notariātā ir izveidots elektronisks Pilnvaru reģistrs, kurā pilnvaras esību var pārbaudīt ne tikai notāri, bet ikviens, kura rīcībā ir konkrētā pilnvara.</p> <p>Ir izveidota iekšējā procedūra, kādā notāri ziņo policijai par viltotu dokumentu atklāšanu. Viltojumu atklāšanas gadījumā, tiek nodrošināta operatīva rīcība, jo starp LZNP un Valsts policiju ir savstarpējās sadarbības procedūra.</p> <p>Ir notikuši vairāki semināri, kuru laikā policijas darbinieki notārus apmācīja atpazīt dažādu identifikācijas dokumentu viltojumus.</p> <p>Ir organizētas vairākas kopīgas konferences (LZNP – VP), lai pievērstu valsts atbildīgo institūciju uzmanību viltotu dokumentu problemātikai, kā arī</p>

				<p>izglītotu sabiedrību. Balstoties uz notāru sniegtajiem ziņojumiem, VP 2018.gadā ir uzsākusi 5 kriminālprocesus.</p> <p>Ir izstrādāta un Tieslietu ministrijas akceptēta sadarbības procedūra starp notāriem un zemesgrāmatu tiesnešiem, profesionālo pienākumu izpildē sastopoties ar krāpnieciskām darbībām, tostarp, viltotiem dokumentiem. Ne retāk kā divas reizes mēnesī tiek izplatītas relīzes, lai informētu sabiedrību par atklātiem dokumentu viltojumiem un ieteikumiem, kā nekļūt par krāpniecības upuriem.</p> <p>Vienlaikus jāmin, ka LZNP ieskatā viskvalitatīvākais un sabiedrības interesēm atbilstošākais risinājums krāpniecisko darbību mazināšanai, tostarp, viltotu dokumentu aprites minimizēšanai, kā arī, garantējot publiski ticamu un strukturētu datu elektronisku iesniegšanu publiskos reģistros tiešsaistē, ir pāreja no papīra formas privātiem dokumentiem uz elektroniskiem publiskiem dokumentiem.</p>
4	Viena un tā paša dokumenta izmantošana dažādiem darījumiem	A	V	<p>Skat. iedibinātās kontroles pie 3.riska - viltoti dokumenti.</p> <p>LZNP ieskatā nekustamā īpašuma sektors ir uzskatāms par tautsaimniecībai ļoti būtisku, tāpēc privātie dokumenti, kuri, kā jau minēts iepriekš, nepakļaujas kvalitātes pārbaudei un uzskaitēi, būtu pieļaujami ļoti retos gadījumos. LZNP ieskatā ir nepieciešami normatīvo aktu grozījumi.</p>
5	Ekonomiski nepamatoti darījumi	A	M	<p>Investējot nekustamajā īpašumā, nepieciešams ne tikai izvērtēt nekustamā īpašuma cenas atbilstību tā patiesajai vērtībai, bet arī tā tehnisko stāvokli, iespējamo izmantošanas veidu, apgrūtinājumus, iespējamo peļņu no nekustamā īpašuma izmantošanas. Lai sniegtu kvalificētu notariālo palīdzību, notāriem tiek organizētas specializētas apmācības.</p> <p>Ir notikuši 4 plānveidīgi un metodiski vadīti mācību semināri notāriem “Praktiskās līgumtiesības.” Šo semināru apmeklētība - 99%. To laikā ne tikai analizēti dažādi līgumi, to ekonomiskā būtība, bet diskutēts par jaunākajām judikatūras atziņām. Grupu darbā izstrādāti 10 dažādi līgumprojekti, kurus analizēja LU Civiltiesību katedras profesors dr.iur. J.Kārklīņš.</p> <p>Pēc identificēto problēmu novēršanas, līgumprojektu paraugi ievietoti Notāru individuālās</p>

				informācijas sistēmā un pieejami šīs sistēmas lietotājiem kā labās prakses paraugi.
6	Darījumi ar nezināmas izcelsmes naudas līdzekļiem	A	M	<p>Ir noteikta procedūra, kura paredz naudas līdzekļu izcelsmes un materiālo stāvokli raksturojošās labklājības izcelsmes pārbaudi.</p> <p>Zvērināts notārs veic naudas līdzekļus izcelsmes pārbaudi, ja darījuma apjoms vai vairāku šķietami saistītu darījumu kopējā summa ir 15 000 eiro vai lielāka t.i., gadījuma rakstura darījumos, jo zvērināta notāra un viņa klienta attiecībām nav ilgstošs mērķis. Citos gadījumos notārs veic pārbaudi, ja darījums atbilst vismaz vienai no neparasta darījuma pazīmju sarakstā ietvertajām pazīmēm vai ja rodas aizdomas par NILLTF vai šo darbību mēģinājumu vai, ja rodas aizdomas, ka iepriekš iegūtie klientu izpētes dati nav ticami.</p> <p>Kustamas mantas, tostarp naudas līdzekļu izcelsmes pārbaude, ir problemātiska, jo lielākā daļa kustamās mantas netiek reģistrēta. Piemēram, zelta galda piederumi, gleznu kolekcijas, vērtīgi sadzīves priekšmeti, vērtslietas, ģimenes relikvijas, u.tml. Latvijā nav ieviesusies tradīcija saglabāt pirkuma čekus, lai pierādītu priekšmeta iegādes faktu. Bez tam - šie priekšmeti mēdz būt saņemti dāvinājumā vai ir ģimenes mantojums. Veicot 30% notāru biroju pārbaudi, tostarp augsta riska birojos, secināts, ka notāri veic naudas līdzekļu izcelsmes pārbaudi, izpētes materiāli ir saglabāti. Pārbaudēs grūtības rada fakts, ka LZNP kā notāru uzraugam līdz 2020. gadam nav bezmaksas piekļuves publiskajiem reģistriem; notāru iesaiste valsts funkciju izpildē ar katru gadu, mūsu ieskatā nepamatoti, samazinās, līdz ar to notāru biroju apgrozījums ar katru gadu sarūk, secīgi samazinās LZNP budžeta līdzekļi, jo tos veido 5% iemaksas no notāru apgrozījuma. Tādēļ LZNP šobrīd nav iespējas palielināt līdzekļus NILLTFN jomas uzraudzībai.</p> <p>Veicot izpēti, LZNP izmanto publiski pieejamo informāciju (piem., Google), Lursoft datu bāzi un paļaujas uz notāru uzrādītajiem un saglabātajiem izpētes materiāliem, nepārbaudot tos valsts datu bāzēs atkārtoti. LZNP ieskatā, risks, ka notārs LZNP kā uzraugam varētu uzrādīt falsificētu dokumentu, ir tuvu nullei, jo īpaši tādēļ, ka uzraugi paši ir notāri un lieliski pārzina sava darba specifiku.</p>
7	Fiktīvu aizdevumu legalizācija līdzekļu izcelsmes	A	M	Skat. iedibinātās kontroles pie 3.,4.,5.,6. riska faktoriem - viltoti dokumenti; viena un tā paša dokumenta izmantošana; ekonomiski nepamatoti

	aplīdzināšanai			darījumi; darījumi ar nezināmas izcelsmes naudas līdzekļiem. Par savu primāro uzdevumu LZNP uzskata tādu riskus mazinošu darbību (mācības, tiesas un personiskas sarunas ar notāriem, intervijas ar notāru biroja darbiniekiem, diskusijas, pārbaudes, korektīvie pasākumi) veikšanu, kas vairo notāra kā NILLTFN likuma subjekta izpratni.
8	Virtuālās valūtas izmantošana	A	M	Katru ceturksni tiek monitorēti ieraksti aktu un aplīdzinājumu reģistrā. Vienu reizi gadā tiek veikta notāru aptauja. Šo darbību mērķis - identificēt darījumus, kuros tiek izmantota virtuālā valūta. Notariātā ir notikuši 2 darījumi, kuros virtuālā valūta izmantota kā maiņas līdzeklis. Līdz ar to nav pietiekami daudz informācijas, lai LZNP vispārinātu un sniegtu vadlīnijas visiem notāriem par šāda tipa darījumiem. Šobrīd nav arī vadlīniju, kuras būtu sniedzis KD. LZNP biroja darbinieki ir apmeklējuši 2 konferences, kuras veltītas virtuālās valūtas tēmai.
9	Skaidras naudas darījumi	A	M	Ir noteikti ierobežojumi darījumiem ar skaidru naudu. Ņemot vērā likumā Par nodokļiem un nodevām 30.panta septītajā daļā noteiktos skaidras naudas lietošanas ierobežojumus, darījumi skaidrā naudā par summu, kas pārsniedz 7200 eiro (neatkarīgi no tā, vai darījums notiek vienā operācijā vai vairākās operācijās), notāri neveic darījumus ar skaidru naudu.
10	Nespēja pārbaudīt dokumentu īstumu (privāti dokumenti, privāti testamenti, ārvalstīs izsniegti dokumenti, dokumenti ar atpakaļejošu datumu)	A	V	Skat. iedibinātās kontroles pie 3.,4.,5.riska faktoriem - viltoti dokumenti; viena un tā paša dokumenta izmantošana; ekonomiski nepamatoti darījumi. Šobrīd joprojām mantojuma lietās ir iespējams iesniegt 2 liecinieku klātbūtnē taisītus privātus testamentus, kurus nav pašrocīgi rakstījis testators. Likumdevējs šo jautājumu šobrīd risina. Notāri pastāvīgi informē VP pārstāvjus, konstatējot viltotus privātos testamentus, kurus "it kā testamentārie mantinieki" iesniedz mantojuma lietā. Pamatojoties uz notāru sniegtajiem 22 ziņojumiem, ir uzsākti vairāki kriminālprocesi. Ir noteikta kārtība, kuru notāri ievēro, lai noskaidrotu ārvalstīs izsniegtu publisku dokumentu autentiskumu.

				<p>Ir izveidots to ārvalstu amatpersonu saraksts, kurām ir tiesības veikt dokumentu apliecināšanu. Šis saraksts ik gadu tiek aktualizēts un ir pieejams Notāru informācijas sistēmā.</p> <p>Eiropas valstu notariāti ir izveidojuši vienotu kontaktpunktu ENN (European Notarial Network) tīklā, kur iespējams noskaidrot citas valsts prasības dokumenta autentiskumam. Tāpat arī Starptautiskā Notariāta savienības (International Union of Notaries (UINL)) platformā iespējams sazināties un noskaidrot 87 pasaules valstīs noteikto kārtību..</p>
11	Pirmā saruna par darījumu notiek ar darbinieku, nevis notāru	V	M	<p>Notāru birojā par darba organizāciju atbild notārs. Katrā birojā ir noteikta kārtība, kā dokumentu pārbaudes veic darbinieks un kā tiek nodrošināta darbinieku uzraudzība no zvērinātā notāra puses.</p> <p>Amata aprakstos ir definēta biroja darbinieka atbildība NILLTFN jomā. Vidēji Latvijā notāru birojos strādā 3 darbinieki (tostarp, atbalsta funkciju veicēji), tāpēc notārs ik dienas atrodas pastāvīgā un tiešā kontaktā ar saviem darbiniekiem un kā eksperts novērtē savu darbinieku zināšanas un, atbilstoši to līmenim, izvēlas vajadzīgo procedūru - deleģē apmeklēt mācību semināru, pārrunā veicamo darbību. Gandrīz 15% notāru biroji rīko savstarpējas tikšanās, kuru laikā tiek ne tikai notāri, bet visi notāru biroju darbinieki. Mērķis - zināšanu "pārnese" no viena biroja darbiniekiem uz otra biroja darbiniekiem.</p> <p>Darbinieku zināšanas un darbinieku iesaiste ir būtiska; nepietiekami kvalitatīvi veicot informācijas iegūvi, var zaudēt laiku, jo notāram var nākties sākt sarunu no sākuma, tomēr, ņemot vērā to, ka gala lēmumu pieņem un dokumentu pārbaudes veic tikai un vienīgi zvērināts notārs, riska iestāšanās varbūtība ir maza.</p>
12	Darījuma noslēgšana ar pilnvarnieku	V	M	<p>Lai izslēgtu viltotu pilnvaru izmantošanas iespējas darījumos, notariātā ir izveidots elektronisks Pilnvaru reģistrs.</p> <p>Notariāta likumā ir stingri reglamentēts, ka pirms katra darījuma, kurā tiek izmantota pilnvara, tā tiek pārbaudīta Atsaukto pilnvaru un Pilnvaru reģistrā.</p> <p>Mācību semināros, notāri apspriež labo praksi darījumos, kuros līdzēju pārstāv pilnvarnieks. Par labo praksi tiek uzskatīts, pirms darījuma slēgšanas,</p>

				ne tikai pārbaudīt pilnvaras īstumu, bet, ja tas iespējams, arī personīgi sazināties ar pilnvaras devēju. Piemēram, 2018.gadā notārs sazinājās ar Japānas notāru un noskaidroja pilnvaras īstumu.
13	Notariālā darbība izpildīta bez personas klātbūtnes	A	M	Notariāta likumā ir noteikta skaidra prasība, ka notariālās darbības ir izpildāmas tikai personai klātesot. Laika posmā no 2017.-2018. gadā nav konstatēti gadījumi, kad notariālās darbības būtu izpildītas bez personas klātbūtnes.

		Varbūtība		
		Liela	Vidēja	Maza
Novērtējums	Augsts	1	3, 4, 10	2,5,6,7, 8,9,13
	Vidējs			11,12
	Zems			

11.2. Secinājumi un tālākā rīcība:

Kopumā pakalpojuma riski NILLTFN jomā ir vērtējami kā vidēji, jo, neskatoties uz iedibinātām kontroles procedūrām, atsevišķiem augsta riska faktoriem ir vidēja riska iestāšanās varbūtība. LZNP uzrauga šos riska faktoros un plāno pasākumus to mazināšanai.

Zvērinātu notāru darbība ir stingri reglamentēta, papildus ir izstrādāti iekšējie normatīvie akti, kas nosaka zvērinātu notāru veicamās darbības un pārbaudes. Zvērināti notāri mērķtiecīgi pāriet uz elektronisko vidi, lai efektīvāk nodrošinātu notariālo darbību, iekasēto amata atlīdzību un valsts nodevu uzskaiti. Nepieciešamības gadījumā ir garantēta veikto darbību izsekojamība. Papildus tam ir izveidota un iedibināta efektīva un skaidra zvērinātu notāru darbības uzraudzība gan, vērtējot darba kvalitāti, gan zvērinātu notāru zināšanas. Zvērināti notāri, turklāt neveic darbības ar skaidru naudu, līdz ar to būtiski samazinās vairāku augstu risku iestāšanās varbūtība.

Kā augsts risks tiek vērtēts tas, ka atsevišķas NILLTFN likuma normas var nesakrist ar sabiedrības gaidām un izpratni par zvērinātu notāra amata pienākumiem. Zvērināta notāra iesaiste noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanā tiek gaidīta ikreiz, kad tiek

izpildīta jebkāda notariālā darbība, neatkarīgi no likumdevēja gribas un spēkā esošā normatīvā regulējuma. Tas rada maldīgu priekšstatu, ka arī tad, kad zvērināts notārs apliecinājis tikai paraksta īstumu un rīcībspēju uz nostiprinājuma lūguma zemesgrāmatu nodaļai vai uz iesniedzamajiem dokumentiem Uzņēmumu reģistrā, ir izpildītas NILLTFN prasības.

Šobrīd spēkā esošais normatīvais regulējums nenosaka darījumiem ar augstu risku (nekustamo īpašumu darījumiem, kapitāldaļas pārejas darījumiem) tiesiskuma pārbaudi pie notāra. Spēkā esošais NILLTFN likums pēc būtības piemērots finanšu sektoram. Pēc likuma subjektu loka paplašināšanas, tostarp, ar nefinanšu sektora subjektiem, pastāv augsts likuma normu nepareizas interpretācijas risks.

LZNP ieskatā nepieciešami būtiski likuma grozījumi, lai tā piemērotājiem ir skaidras likuma prasības un skaidras konsekvences par tā neievērošanu.

LZNP ieskatā viskvalitatīvākais un sabiedrības interesēm atbilstošākais risinājums krāpniecisko darbību mazināšanai, tostarp, viltotu dokumentu aprites minimizēšanai, kā arī, garantējot publiski ticamu un strukturētu datu elektronisku iesniegšanu publiskos reģistros tiešsaistē, būtu pāreja no papīra formas dokumentiem uz **elektroniskiem publiskiem dokumentiem**. Valstī tiesību politikas līmenī ir nepieciešams definēt jomas, kurās ir īpaši augsti korupcijas un krāpšanas riski. Šajās jomās, LZNP ieskatā, jāatsakās no privāto dokumentu aprites, tādējādi minimizējot ne tikai iepriekš minētos, bet arī viltojuma riskus.

Papildus jau veiktiem un regulāriem pasākumiem **tiekl plānots:**

- informēt likumdevēju un izpildvaru par identificētajiem riskiem normatīvajā regulējumā, kā arī riskiem darījumos ar nekustamiem īpašumiem, un turpināt diskusijas par iespējamiem pasākumiem un izmaiņām NILLTFN regulējumā, lai būtiski samazinātu zvērinātu notāru identificētos riskus;
- turpināt zvērinātu notāru apmācības un pieredzes apmaiņas tikšanās par korupcijas, terorisma, proliferācijas un kontrabandas riskiem;
- turpināt uzraudzīt darījumus, kuros tiek izmantota virtuālā nauda, gadījumā, ja šādu darījumu skaits palielinās, izstrādāt vadlīnijas zvērinātiem notāriem.

12. Klientu riski

12.1. Klientu risku novērtējums

	Riska faktors	Riska novērtējums	Riska iestāšanās varbūtība	Iedibinātie kontroles pasākumi vai plānotie pasākumi risku samazināšanai
1	Klientu identifikācija, tostarp NVO - biedrības un nodibinājumi, tostarp, bezpeļņas, čaulas kompānijas	V	M	Klientu identifikācija notariātā notiek atbilstoši Notariāta likuma prasībām. Kārtība ir stingra, skaidra un sen aprobēta. Notārs klienta identifikāciju veic ne tikai, tieši komunicējot ar klientu un, aplūkojot viņa uzrādīto personu apliecināšu dokumentu, bet arī, ielūkojoties Iedzīvotāju reģistrā, Nederīgo dokumentu reģistrā, Komercreģistrā, Valsts vienotajā datorizētajā

				<p>zemesgrāmatā. Klientu identifikācijai tiek izmantotas ne vien publiskās datu bāzes, bet arī jebkura cita publiskā informācija, tostarp VID Publiskojamās informācijas datubāzes, SIA "Lursoft" datubāzes, u.c. avoti).</p> <p>2019.gada pirmajā ceturksnī notāriem būs piekļuve pasu fotogrāfijām Iedzīvotāju reģistrā, kas ļaus salīdzināt personas sejas attēlu uzrādītajā pasē ar pasu sistēmā pieejamo fotogrāfiju.</p> <p>Notāri ir apmācīti atpazīt sejas nemainīgos punktus.</p> <p>2019.gada maijā notāriem būs piekļuve biometrijas datiem, lai šaubu gadījumā, nekļūdīgi identificētu personu.</p> <p>Notāru informācijas sistēmā ir integrēti KD sankciju saraksti, kas brīdina notāru. Notāri zina nepieciešamo rīcību sastopoties ar klientu, kurš iekļauts sankciju sarakstā.</p> <p>Zvērināta notāra klienti ir fiziskas un juridiskas personas, tostarp 11% juridiskas personas un 2-5% nerezidenti (fiziskas personas). Nevalstiskās organizācijas (NVO) un juridiskas personas – nerezidenti ir piedalījušās darījumos atsevišķos gadījumos. Biedrības un nodibinājumi, t.i., NVO, ir piedalījušās darījumos 2017.gadā – 2 gadījumi, 2018.gadā - 9 gadījumi.</p> <p>Čaulas veidojumi darījumos nav konstatēti</p>
2	Nerezidenti	A	M	<p>Kā minēts iepriekš, klientu identifikācija notariātā notiek atbilstoši Notariāta likuma prasībām. Ir noteikta kārtība, kādā jāveic nerezidentu pārbaudes, t.sk. ielūkojoties Nederīgo dokumentu reģistrā.</p> <p>Veicot 30% notāru biroju pārbaudi, tostarp, augsta riska birojos, secināts, ka notāri atbilstoši identificē un veic nerezidentu pārbaudes, kaut arī atsevišķos gadījumos ir grūtības vizuāli identificēt klientus, piem., personas, kas pārstāv citu reģionu valstis, dvīņi, plastiskās operācijas u.c.</p> <p>Nerezidentu skaits darījumos:</p>

				<p>Fiziskas personas: 2017.-520, 2018.-322. Juridiskas personas: 2017.-14, 2018.-4.</p>
3	Juridisku personu tiesībspējas pārbaude	A	M	<p>Juridisku personu identifikācija notariātā notiek atbilstoši Notariāta likuma prasībām, t.i., pārbaudot tiesībspēju, darbības apjomu un pārstāvju pilnvaras. Pārstāvības tiesības notārs pārbauda pēc publiskiem dokumentiem vai ierakstiem Komercreģistrā vai citos publiskos reģistros.</p> <p>Notāriem ir nodrošināta piekļuve Komercreģistram, līdz ar to notāram ir iespēja noskaidrot, vai un kādā formā pastāv juridiskā persona, lai varētu saprast, kurš to var pārstāvēt.</p> <p>Notāriem ir piekļuve Eiropas valstu komercēģistriem tiešsaistē (ne visām valstīm ir izveidoti tiešsaistes risinājumi). Nepieciešamības gadījumā LZNP starpvalstu sadarbības ietvaros nodrošina informācijas iegūšanu no Eiropas valstu komercēģistriem. Eiropas valstu līmenī ir nodrošināts informācijas apmaiņas kanāls (ENN). Ne retāk kā vienu reizi gadā notiek starptautiski mācību semināri, kuru laikā tiek apspriesti aktuālie pārrobežu jautājumi, tostarp, juridisku personu tiesībspējas pārbaudes, PLG, PNP noskaidrošanas problēmas. Būtiski nodrošināt ārvalstu komersantu tiesībspējas pārbaudi pēc reģistrācijas valsts reģistrācijas dokumentiem un aktuālajām izziņām.</p> <p>Notāri piedalās arī apmācībās 2017.gadā 1 seminārs (Viļņa). 2018.gadā 2 semināri (Tallina un Viļņa).</p>
4	Klientu valsts risks	V	M	<p>Zvērināti notāri ir informēti, kur var iegūt informāciju par paaugstināta riska valstīm.</p> <p>Augsta riska valstu saraksts tiek regulāri aktualizēts un publicēts Notāru informācijas sistēmā. Notāri ir informēti par paaugstināta riska valstīm un konfliktu zonām; notāri izmanto uz riskiem balstīto pieeju un faktorus, kas ietverti klienta riska novērtējumā atkarībā no valsts riska. Riska novērtējuma aizpildīšana ir stingri noteikta vadlīnijās.</p>

				<p>Nerezidentu vidū, t.i., fizisku personu no Krievijas Federācijas, Ukrainas, Baltkrievijas 2018.gadā bija vērojama tendence pārdot savus nekustamos īpašumus Latvijā.</p> <p>Nerezidentu skaits darījumos (sk. iepriekš): Fiziskas personas: 2017.-520, 2018.-322. Juridiskas personas: 2017.-14, 2018.-4.</p>
5	<p>Patiesā labuma guvēja (PLG) identificēšana un noskaidrošana</p>	A	M	<p>LZNP ir izstrādājusi klientu izpētes anketas, kuras notāriem ir pieejamas Notāru informācijas sistēmā.</p> <p>Ir skaidri noteikta izpētes anketas aizpildīšanas kārtība. Tas notiek, pirms klientam tiek veikta notariālā darbība. Klients atbild uz jautājumu par PLG; šo informāciju notāram ir iespēja salīdzināt ar Komercreģistrā publiski pieejamo informāciju. Šaubu gadījumā notārs pieņem lēmumu vai nu par izpētes turpināšanu, vai par atturēšanos veikt darbību.</p> <p>Juridisko personu skaits 2017. gadā – 1274 un 2018. gadā – 1162, nerezidenti 2017.gadā - 14, 2018.gadā - 4</p>
6	<p>Politiski nozīmīgas personas (PNP) identificēšana un noskaidrošana</p>	V	M	<p>Tā kā Latvijā nav izveidots PNP reģistrs, dažkārt zvērinātiem notāriem ir apgrūtināti identificēt PNP un to radniekus vai cieši saistītas personas.</p> <p>Ir notikuši 2 mācību semināri, kuru laikā notāri ir informēti par iespējām noskaidrot klienta statusu.</p> <p>Apkopotā statistika, kas iegūta, veicot zvērinātu notāru aptauju pirms augsta riska biroju pārbaudes veikšanas, apliecina, ka PNP skaits ir mazs, 2017. – 1, 2018. – 5.</p>
7	<p>Ārvalsts reģistru datu pieejamība un uzticamība</p>	A	M	<p>Notāriem ir piekļuve Eiropas valstu komercreģistriem tiešsaistē (ne visām valstīm ir izveidoti tiešsaistes risinājumi).</p> <p>Nepieciešamības gadījumā LZNP starpvalstu sadarbības ietvaros nodrošina informācijas iegūšanu no Eiropas valstu komercreģistriem. Eiropas valstu līmenī ir nodrošināts informācijas apmaiņas kanāls (ENN). Ne retāk kā vienu reizi gadā notiek starptautiski mācību semināri, kuru laikā tiek</p>

				apspriesti aktuālie pārrobežu jautājumi, tostarp, juridisku personu tiesībspējas pārbaudes, PLG, PNP noskaidrošanas problēmas. Būtiski nodrošināt ārvalstu komersantu tiesībspējas pārbaudi pēc reģistrācijas valsts reģistrācijas dokumentiem un aktuālajām izziņām. 2017.gadā 1 seminārs (Viļņa). 2018.gadā 2 semināri (Tallina un Viļņa).
8	Personiskas attiecības ar klientu	V	M	Zvērināti notāri ir amatpersonas un savā darbībā ievēro ne tikai Notariāta likuma prasības, bet arī likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktās prasības.

		Varbūtība		
		Liela	Vidēja	Maza
Novērtējums	Augsts			2, 3,5,7
	Vidējs			1,4,6,8
	Zems			

12.2. Secinājumi un tālākā rīcība:

Kopumā klientu un to identificēšanas riski NILLTFN jomā ir vērtējami kā vidēji zemi.

Klientu identifikācija notariātā ir skaidri noteikta un notiek atbilstoši Notariāta likuma prasībām. Notārs klienta identifikāciju veic ne tikai tieši komunicējot ar klientu un aplūkojot viņa uzrādīto personu apliecinošu dokumentu, bet arī izvērtējot pieejamo informāciju Iedzīvotāju reģistrā, Nederīgo dokumentu reģistrā, Komercreģistrā, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas. Klientu identifikācijai tiek izmantotas ne vien publiskās datu bāzes, bet arī jebkura cita publiskā informācija, tostarp VID Publiskojamās informācijas datubāzes, SIA "Lursoft" datubāzes, u.c. avoti.

Zvērināta notāra klienti ir fiziskas un juridiskas personas, tostarp 11% juridiskas personas un 3 % nerezidenti (fiziskas personas)¹⁵. Nevalstiskās organizācijas (NVO) un juridiskas personas – nerezidenti ir piedalījušās darījumos atsevišķos gadījumos.

Kaut arī klientu identificēšanas riska faktori ir būtiski, tomēr ir iedibinātas kontroles sistēmas, kas šos riskus samazina, tai skaitā skaidras procedūras klientu identificēšanai un pārbaudei, notāru un darbinieku apmācība, kā arī iespēja iegūt papildus informāciju par klientiem gan Latvijā esošajās, gan ārvalstu datu bāzēs vai reģistros.

Papildus jau veiktiem un regulāriem pasākumiem **tiekl plānots:**

- nodrošināt notāriem piekļuvi pasu fotogrāfijām, kas ļaus salīdzināt personas sejas attēlu ar pasu sistēmā pieejamo fotogrāfiju;
- nodrošināt piekļuvi biometrijas datiem, lai šaubu gadījumā nekļūdīgi identificētu personu;
- rast iespēju nodrošināt ārvalstu komersantu tiesībspējas pārbaudi tiešsaistē pēc reģistrācijas valsts reģistrācijas dokumentiem un aktuālajām izziņām;
- turpināt sadarbību ar citiem NILLTFN likuma subjektiem, lai dalītos pieredzē par klientu identificēšanas un pārbaudes riskiem un pieeju.

¹⁵¹⁵ Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes definīcijām:

Nerezidenti ir visas institūcijas, kas reģistrētas ārvalstīs, un privātpersonas, kuru mājvietā atrodas ārpus Latvijas vai kuras ieradušās Latvijā uz laiku, kas sākas par vienu gadu (izņemot studentus). Par nerezidentiem uzskatāmas arī ārvalstu diplomātiskās, konsulārās, starptautisko institūciju un citas pārstāvniecības Latvijā.

Rezidenti ir visas institūcijas, tai skaitā ārvalstu institūcijas, kas reģistrētas un darbojas Latvijas Republikā, un privātpersonas, kuru mājvietā atrodas Latvijas Republikā un kuras neizbrauc ārpus Latvijas uz laiku, kas pārsniedz vienu gadu (izņemot studentus). Par rezidentiem uzskatāmas arī Latvijas Republikas diplomātiskās, konsulārās un citas pārstāvniecības ārvalstīs

Nozarē identificētie riski un riska iestāšanās varbūtība

Profesijas riski	Riska novērtējums	Riska iestāšanās varbūtība	Pakalpojuma riski	Riska novērtējums	Riska iestāšanās varbūtība	Klienta riski	Riska novērtējums	Riska iestāšanās varbūtība
1. Zvērinātu notāru zināšanu trūkums NILLTF, TF/PF jomā	A	M	1.NILLTF regulējums nav visaptverošs un ir nepilnīgs	A	A	1.Klientu identifikācija, tostarp, NVO - biedrības un nodibinājumi, čaulas, bezpeļņas organizācijas	V	M
2.Zvērināta notāra prasmes un iemaņas (profesionalitāte NILLTF, TF/PF jomā)	A	M	2.Koruptīvu darbību, kontrabandas, nodokļu nenomaksāšanas un nekustamā īpašuma izkrāpšanas atbalstīšana	A	M	2.Nerezidenti	A	M
3.Darbinieku zināšanu un prasmju trūkums NILLTF jomā	V	M	3. Viltoti dokumenti, tostarp ārvalstīs izsniegti	A	V	3.Juridisku personu tiesībspējas pārbaude	A	M
4.Zvērinātu notāru ienākumu un parādsaistību līmenis kā iespējamais korupcijas risks	V	M	4. Viena un tā paša dokumenta izmantošana dažādiem darījumiem	A	V	4.Klientu valsts risks	V	M
5.Zvērinātu notāru darbības uzraudzība un pilnveidošana	Z	M	5. Ekonomiski nepamatoti darījumi	A	M	5.Patiesā labuma guvēja (PLG) identificēšana un noskaidrošana	A	M
6.Zvērinātu notāru neaizsargātība un drošība	A	M	6. Darījumi ar nezināmas izcelsmes naudas līdzekļiem	A	M	6.Politiski nozīmīgas personas (PNP) identificēšana un noskaidrošana	V	M
7. Nepilnīga amata darbību uzskaites sistēma (nekustamā īpašuma līgumu projekti, konsultācijas)	V	V	7.Fiktīvu aizdevumu legalizācija līdzekļu izcelsmes apliecināšanai	A	M	7.Ārvalsts reģistru datu pieejamība un uzticamība	A	M
8. Informācijas nesniegšana par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem	A	M	8.Virtuālās valūtas izmantošana	A	M	8. Personiskas attiecības ar klientu	V	M
9.Iekšējo normatīvo aktu nepilnības vai atbilstoša nepiemērošana	V	V	9.Skaidras naudas darījumi	A	M			
			10.Nespēja pārbaudīt dokumentu īstumu (privāti dokumenti, privāti testamenti, ārvalstīs izsniegti dokumenti, dokumenti ar atpakaļejošu datumu)	A	V			
			11.Pirmā saruna par darījumu notiek ar darbinieku, nevis notāru	V	M			
			12.Darījuma noslēgšana ar pilnvamieku	V	M			
			13.Notariālā darbība izpildīta bez personas klātbūtnes	A	M			

Novērtējums	Varbūtība		
	Liela	Vidēja	Maza
Augsts			1,2,6,8
Vidējs		7,9	3,4
Zems			5

Novērtējums	Varbūtība		
	Liela	Vidēja	Maza
Augsts	1	3, 4, 10	2,5,6,7, 8,9,13
Vidējs			11,12
Zems			

Novērtējums	Varbūtība		
	Liela	Vidēja	Maza
Augsts			2, 3,5,7
Vidējs			1,4,6,8
Zems			

Grupa - Profesijas risks

Grupa – Pakalpojuma risks

Grupa – Klienta risks

Risku novērtējums

Nr.p.k.	Prakses vietas pilsēta	Prioritāte	Summa	R1=Iepriekšējo pabaužu	X5	R2=Darbinieki	X4	R3=Padomes līdžas	X3	R4=Reputācija	X3	R5=Parādsaistīb	X4	R6=Finanšu stabilitāti	X3	R7=Iesaist.profi. pamatizpēt. ārpus	X2	R8=Klienta identifikācija,	X4
60	Rīga	A	108	3	15	3	12	3	9	5	15	5	20	5	15	5	10	3	12
7	Rīga	A	96	3	15	3	12	3	9	1	3	5	20	5	15	5	10	3	12
95	Ogre	A	96	3	15	3	12	3	9	3	9	5	20	3	9	5	10	3	12
89	Rīga	A	95	3	15	3	12	3	9	2	6	4	16	5	15	5	10	3	12
97	Rīga	A	90	3	15	3	12	3	9	5	15	2	8	3	9	5	10	3	12
22	Rīga	A	89	3	15	3	12	3	9	4	12	1	4	5	15	5	10	3	12
42	Rīga	A	89	3	15	3	12	3	9	2	6	4	16	3	9	5	10	3	12
88	Rīga	A	89	3	15	3	12	3	9	2	6	4	16	3	9	5	10	3	12
71	Rīga	A	88	3	15	3	12	3	9	2	6	5	20	4	12	1	2	3	12
19	Jelgava	A	86	3	15	3	12	3	9	1	3	4	16	3	9	5	10	3	12
58	Rīga	A	86	3	15	3	12	3	9	4	12	1	4	4	12	5	10	3	12
85	Rīga	A	86	3	15	3	12	3	9	3	9	1	4	5	15	5	10	3	12
8	Daugavpils	A	83	3	15	3	12	3	9	3	9	1	4	4	12	5	10	3	12
26	Rīga	A	83	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	5	10	3	12
33	Rīga	A	83	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	5	10	3	12
38	Rīga	A	83	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	5	10	3	12
67	Daugavpils	A	83	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	5	10	3	12
96	Rīga	A	83	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	5	10	3	12
21	Rīga	A	80	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	5	15	5	10	3	12
44	Ventspils	A	80	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	4	12	5	10	3	12
61	Valmiera	A	80	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	5	15	5	10	3	12
23	Rīga	V	78	3	15	3	12	3	9	4	12	1	4	4	12	1	2	3	12
46	Rīga	V	78	3	15	3	12	3	9	1	3	2	8	3	9	5	10	3	12
3	Talsi	V	77	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	3	9	5	10	3	12
4	Rīga	V	77	3	15	3	12	3	9	3	9	1	4	2	6	5	10	3	12
6	Kuldīga	V	77	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	3	9	5	10	3	12
11	Liepāja	V	77	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	4	12	5	10	3	12
37	Rīga	V	77	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	4	12	5	10	3	12
41	Jelgava	V	77	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	4	12	5	10	3	12
48	Tukums	V	77	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	3	9	5	10	3	12
50	Preiļi	V	77	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	3	9	5	10	3	12
62	Rīga	V	77	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	4	12	5	10	3	12
76	Rēzekne	V	77	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	3	9	5	10	3	12
77	Jūrmala	V	77	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	3	9	5	10	3	12
82	Saldus	V	77	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	4	12	5	10	3	12
20	Rīga	V	75	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	1	2	3	12
43	Rīga	V	75	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	1	2	3	12
90	Rīga	V	75	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	5	15	1	2	3	12
1	Liepāja	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
5	Bauska	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
10	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	2	6	5	10	3	12
17	Madona	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
24	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
25	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
30	Alūksne	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
35	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
39	Jelgava	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
51	Aizkraukle	V	74	3	15	3	12	3	9	2	6	1	4	2	6	5	10	3	12
54	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
59	Daugavpils	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
63	Liepāja	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
66	Valka	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
68	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
69	Rēzekne	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
72	Dobele	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
74	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
83	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
87	Jūrmala	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
91	Rīga	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12
98	Valmiera	V	74	3	15	3	12	3	9	1	3	1	4	3	9	5	10	3	12